

УДК 378.147

DOI 10.18524/2413-9998.2022.2(51).274362

О. В. Гривківська,

доктор економічних наук, професор,
Національний університет харчових технологій,
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01033, Україна,
e-mail: oksana-4@i.ua

О. І. Відоменко,

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій,
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01033, Україна,
e-mail: projekt-ep@meta.ua

І. М. Аренович,

аспірант кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій,
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01033, Україна,
e-mail: ivan.arenovich@gmail.com

Б. М. Аренович,

аспірант кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій,
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01033, Україна,
e-mail: arenovich19@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті визначено сутність інтерактивного методу в економіці, що передбачає застосування новітніх підходів щодо дослідження економічних процесів та явищ з використанням інформаційних систем та обладнання для інноваційної та оперативної подачі отриманих результатів. Визначено, що головним завданням економічної освіти наразі є формування активних економічних суб'єктів, здатних впливати на суспільне виробництво на мікрорівні, а також адекватно оцінювати дії держави на макрорівні. Розглянуто теоретичні та методичні аспекти викладання економічних дисциплін із застосуванням інтерактивних методів. Визначено роль інтерактивних методів викладання економічних дисциплін у формуванні готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, їх економічного мислення та економічної поведінки. Обґрунтовано необхідність використання інтерактивних методів у методиках викладання економічних дисциплін. Розглянуто інтерактивні методи у викладанні економічних дисциплін, які є найбільш оптимальними щодо застосування на певному виді занять під час підготовки фахівців з економічних дисциплін.

Визначено, що інтерактивні методи викладання активізують увагу студента, його творчі здібності, розвивають вміння спілкуватися та відстоювати свої думки та позиції, створюють сприятливі умови для навчання студента в групі, його самоосвіти, налагодження між усіма суб'єктами навчально-виховного процесу конструктивних партнерських стосунків. Обґрунтовано, що інтерактивні методи – фундаментальна основа для організації дискусій, системного застосування знань та умінь здобувачів, отриманих при засвоєнні попередніх освітніх компонент.

Ключові слова: економічні дисципліни, інтерактивні методи, економічне мислення, засоби активізації навчання

Постановка проблеми. Людський чинник відіграє дуже вагомую роль техніці викладання конкретного педагога. Так чи інакше, фахівець поширює знання через призму власного досвіду та суб'єктивного розуміння ним предмета. Також з позиції власного розуміння оцінюються і відповіді студентів. Інноваційні ж підходи виділяють саме творчий аспект розуміння предмета та нестандартні рішення поставлених завдань, базуючи методи викладання в першу чергу на захопленні та підвищенні інтересу до процесу, щоб сприяти не тільки професійному, а й особистому зростанню людини. Саме тому, потребують перегляду, в тому числі теоретичні та практичні підходи не тільки до змісту освіти, професійної педагогічної підготовки викладача, а й до методик викладання економічних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням застосування методик викладання економічних дисциплін присвятили свої праці О. В. Аксьонова, В. Ф. Біскуп, О. Ф. Вербило, О. М. Гай, Є. Ю. Захарова, О. М. Зухба, Т. Г. Калюжна, Ю. С. Кононенко, В. В. Кулішов, Г. О. Москалюк, А. А. Романюк, М. О. Скуратівська, І. В. Тернова, С. М. Ступчук, В. М. Теслюк, А. В. Якимовська та ін. У наукових дослідженнях чимало праць присвячено саме використанню інтерактивних методів в освіті. Проте їх застосування при викладанні економічних дисциплін висвітлено недостатньо, що і стало поштовхом до написання статті на цю тему.

Метою статті є обґрунтування доцільності впровадження інтерактивних методів у методику викладання економічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку фінансово-економічних відносин висуває нові вимоги до кваліфікації, умінь та навичок випускників економічних спеціальностей. Перед викладачами, відповідно, постає завдання щодо інтеграції теоретичних знань та практичних умінь здобувачів в цілісну систему, розвиток їх критичного

мислення, уміння генерувати нові ідеї, здатності приймати нестандартні рішення та уміння працювати в команді. Саме тому все більшої популярності, поряд з традиційними методами викладання, здобувають інтерактивні методи та підходи [4, с. 15].

Головним завданням економічної освіти наразі є формування активних економічних суб'єктів, здатних впливати на суспільне виробництво на мікрорівні, а також адекватно оцінювати дії держави на макрорівні. Саме ґрунтовні економічні знання забезпечать перехід суспільних відносин на якісно новий рівень розвитку [1, с. 9].

Термін «інтерактивна педагогіка», або «інтерактивне навчання» (від англ. interact: inter, – взаємний, act – діяти) введено у науковий обіг Г. Фріцем (1975 р.). Отже, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу [2].

Своєю чергу, методика являє собою сукупність методів, способів, інструментів дослідження певної проблематики. Заглиблюючись у трактування методу, зауважимо що це один із способів досягнення поставлених задач з урахуванням відповідальних та алгоритму виконання послідовних дій. Отже, інтерактивний метод передбачає застосування новітніх підходів щодо дослідження економічних процесів та явищ з використанням інформаційних систем та обладнання для інноваційної та оперативної подачі отриманих результатів.

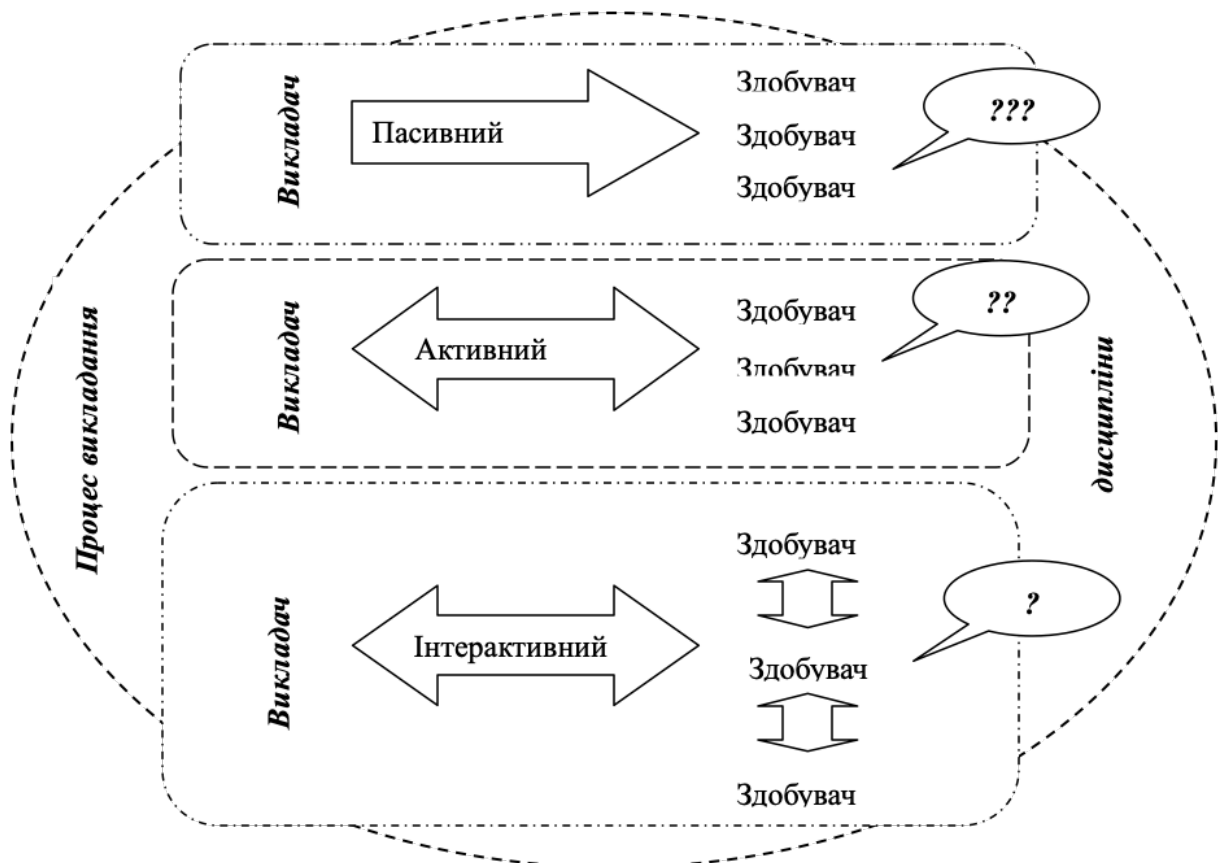
За даними американських учених, під час лекції здобувач засвоює лише 5% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео / аудіо-матеріалами – 20%, демонстрації – 30%, у ході дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли здобувач навчає інших чи одразу застосовує знання – 90% [3, с. 38]

Нові підходи викладання економічних дисциплін не сприймаються багатьма викладачами. Однак, не можна ігнорувати дані багатьох досліджень, що підтверджують, що використання активних та інтерактивних методів викладання дисципліни є найбільш ефективним шляхом, що сприяє підвищенню якості підготовки здобувачів та становленню їх, як майбутніх керівників.

Проведені заняття із здобувачами показали, що саме при залученні інтерактивних технологій навчання збільшується активність роботи на занятті, увага, мотивація здобувачів. Більше того, дослідження свідчать, що інтерактивні методи, які забезпечують 70-90% засвоєння інформації [6], сприяють підвищенню ефективності навчання за рахунок

повної взаємодії викладача і здобувача, які мають спільну мету щодо набуття знань, умінь і навичок (рис. 1).

Коротко зупинимось на методах контактування викладача та здобувача. Пасивний (класичний) метод – це така форма взаємодії викладача та здобувача, згідно з якою викладач є основною дійовою особою, проводячи заняття, а здобувачі виступають у ролі пасивних слухачів. Зв'язок викладача та здобувачів здійснюється за допомогою опитувань на практичних заняттях, проведення контрольних робіт, тестів тощо. Перевагою пасивної форми занять є легкість підготовки для викладача та можливість подати відносно великий обсяг навчального матеріалу в обмежених часових рамках із використанням сучасних електронних засобів навчання.

Рис. 1. Взаємодія викладача та здобувачів за умови різних методів викладання дисциплін

Джерело: розроблено автором

Активний метод – це форма взаємодії викладача та здобувачів, при

якій вони спілкуються один з одним у ході заняття, тобто студенти є активними учасниками занять. Наразі цей метод спілкування викладача та студентської аудиторії досить поширений та використовується під час проведення семінарських та лабораторних занять.

Інтерактивний («inter» – взаємний; «act» – діяти) – тобто взаємодія. Інтерактивне навчання – це навчання, в ході якого здійснюється взаємодія між викладачем та здобувачами та між самими здобувачами. Таким чином, інтерактивні методи, на відміну від активних, орієнтовані на ширшу взаємодію здобувачів не тільки з викладачем, а й один з одним. Метою викладача під час інтерактивних занять є спрямування діяльності здобувачів для досягнення цілей заняття.

Поняття «інтерактивне навчання» визначається, як така організація навчального процесу, що має проблемно-пошукову природу, здійснюється за допомогою засобів комунікації та базується на спільній діяльності, за якої педагог знаходиться в позиції фасилітатора, а здобувачі активно взаємодіють між собою та викладачем [5].

На думку О. М. Гай та Є. Ю. Захарової, «інтерактивне навчання формує в студентів компетентність, розширює їх пізнавальні можливості в здобутті, аналізі та застосуванні інформації, а також є базою формування умінь та навичок у майбутній професійній діяльності. Здобувачі навчаються ухвалювати важливі рішення, мають можливість спілкуватися та розвивати професійні вміння та навички. У них з'являється глибока внутрішня мотивація [3, с. 38].

На наш погляд, особливої актуальності набуває використання інтерактивних методів у викладанні економічних дисциплін, оскільки, головним завданням підготовки спеціаліста економічного профілю є не опанування суми конкретних знань, а формування умінь та навичок наукової, дослідницької, винахідницької діяльності, виховання культури професійного мислення, професійної етики. Власне, вирішенню цього завдання сприяє застосування інтерактивних методів, що активно розвиваються, у навчальному процесі, оскільки саме така форма навчання стимулює здобувачів до активного засвоєння знань, застосування креативних підходів розв'язання поставлених завдань, формує адаптаційні властивості у здобувачів у процесі самостійного пошуку розв'язання проблем. Навчання з використанням інтерактивних методів формує розвивальний ефект, системне мислення у задоволенні професійних інтересів.

Використання інтерактивних методів у методиках викладання економічних дисциплін (діалогічно-дискусійні технології навчання, технології аналізу ситуацій, ігрові технології навчання, технології навчання у співробітництві, технологія тренінгу, технологія фасилітаційного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, ігрові технології) [2] дозволяє здобувачам ширші можливості щодо формування навичок практичної діяльності, зокрема моделювання конкретної ситуації в галузі економіки, менеджменту, маркетингу, оподаткування з можливістю обирати оптимальний варіант для віртуального підприємства, що надалі буде корисним у практичній площині.

Існує думка, що інтерактивне навчання можливе тільки в рамках узагальнювальних занять. Пояснюється це тим, що цей тип заняття дозволяє охопити значний обсяг матеріалу, освоєний (або частково) здобувачами раніше. Як правило, це проблема, яка передбачає різноманітність підходів, зіткнення думок. Разом із тим, інтерактивні методи – фундаментальна основа для організації дискусій, системного застосування знань та умінь здобувачів, отриманих при засвоєнні попередніх освітніх компонент, завдяки чому здобувач набуває:

- досвід активного освоєння змісту майбутньої професійної діяльності;
- розвиток навичок спілкування та взаємодії у малій групі;
- заохочення до гнучкої зміни соціальних ролей залежно від ситуації;
- прийняття моральних норм та правил спільної діяльності;
- розвиток навичок аналізу та самоаналізу в процесі групової рефлексії;
- розвиток здатності вирішувати конфлікти, здатність до компромісів;
- терпимість до чужої точки зору та толерантність у взаємовідносинах з колективом співробітників;
- творчий пошук варіантів розв'язання проблем та уникнення/вичерпання конфліктів;
- розвиток навичок самостійної навчальної діяльності: визначення провідних та проміжних завдань, уміння передбачати наслідки свого вибору, його об'єктивна оцінка.

Висновки. Парадокси сучасної освітньої ситуації полягають у тому, що попри наявність величезної кількості досліджень у галузі нових освітніх технологій, у педагогічній практиці продовжують домінувати пасивні методи. Можна назвати такі причини: більш тривала традиція

використання пасивних методів, недовіра до інноваційних методів, відсутність власного досвіду інтерактивного навчання у викладачів, недостатня методична підготовленість освітян.

Проте, застосування інтерактивних методів у методиці викладання економічних дисциплін є кроком до якісних змін не тільки у традиційних підходах до проведення занять, а й до отримання кращих результатів навчального процесу.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д. Зміна базової парадигми економічної освіти – основа забезпечення сучасного рівня підготовки спеціалістів. *Вища школа*. №9. 2009. С. 31-35.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
3. Гай О. М., Захарова Є. Ю. Інтерактивні методи викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах в контексті забезпечення якості підготовки вітчизняних фахівців. *Наукові праці Кіровоградського національного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 36–42.
4. Галицька Е., Донкоглова Н. Застосування інтерактивних методів при викладанні фінансово-економічних дисциплін. *Національні та світові фінансово-економічні системи в умовах сучасних викликів : матеріали міжн. наук.-прак. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 23 січня 2019 р.)*. 2019. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15520/Halytska_Zastosuvannia_interaktyvnykh_metodiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Староста В. І., Гардубей М. В. Інтерактивні методи навчання: практичний аспект. Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи: *Матеріали III матеріали міжнародної наук.-прак. конф. (м. Запоріжжя, 15-22 травня 2017 р.)*. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*, 2017. Вип. №1 (27). URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16019/1/2017_1%2827%29_Starosta_Gardubey_Zaporizza.pdf
6. Giorgdze M., Ggebudze M. Interactive Teaching Vethods: Chsllemges and Perspectives. *IJAEDU International E-Journal of Advances in Education*. 2017. Vol. III, Issue 9. URL: <http://ijaedu.ocerintjournals.org/en/download/article-file/390165>

Стаття надійшла 18.10.2022 року

О. Hryvkivska,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
National University of Food Technologies,
Volodymyrska St., 68, Kyiv, 01033, Ukraine,
e-mail: oksana-4@i.ua

O. Vidomenko,

Doctor of Economic Sciences, Associate professor,
National University of Food Technologies,
Volodymyrska St., 68, Kyiv, 01033, Ukraine,
e-mail: proekt-ep@meta.ua

I. Arenovych,

postgraduate student of the Department of Economics and Law,
National University of Food Technologies,
Volodymyrska St., 68, Kyiv, 01033, Ukraine,
e-mail: ivan.arenovich@gmail.com

B. Arenovych,

postgraduate student of the Department of Economics and Law,
National University of Food Technologies,
Volodymyrska St., 68, Kyiv, 01033, Ukraine,
e-mail: arenovich19@gmail.com

INTERACTIVE METHODS IN TEACHING ECONOMIC DISCIPLINES

The article addresses the essence of the interactive method in teaching the economics, which involves the application of the latest approaches to the study of economic processes and phenomena using information systems and equipment for innovative and operational presentation of the obtained results. It was determined that the main task of economic education currently is the formation of active economic subjects capable of influencing social production at the micro level, as well as adequately evaluating the actions of the state at the macro level. Examines the theoretical and methodological aspects of teaching economic disciplines using interactive methods. The role of interactive methods of teaching economic disciplines in shaping the readiness of future specialists for professional activity, their economic thinking and economic behavior is determined. The necessity of using interactive methods in teaching methods of economic disciplines is substantiated. Interactive methods in teaching economic disciplines, which are the most optimal for use in a certain type of class during the training of specialists in economic disciplines, are considered.

It was determined that interactive teaching methods activate the student's attention, his creative abilities, develop the ability to communicate and defend his thoughts and positions, create favorable conditions for the student's learning in a group, his self-education, and the establishment of constructive partnership relations between all subjects of the educational process. It is substantiated that interactive methods are a fundamental basis for the organization of discussions, systematic application of knowledge and skills of students obtained during the assimilation of previous educational components.

Keywords: economic disciplines, interactive methods, economic thinking, means of stimulating learning

References

1. Bazilevich, V. D. Changing the basic paradigm of economic education – the basis for ensuring the modern level of specialist training. High school. No. 9. 2009. P. 31-35.
2. Volkova N. P. Interactive learning technologies in higher education. Educational and methodological manual. Dnipro: Alfred Nobel University, 2018. 360 p.
3. Gai O. M., Zakharova E. Yu. Interactive methods of teaching economic disciplines in higher educational institutions in the context of ensuring the quality of training of domestic specialists. Scientific works of the Kirovohrad National University. Economic sciences. 2015. Issue 27. P. 36-42.
4. Halytska E, Donkoglova N. Application of interactive methods in teaching financial and economic disciplines. National and global financial and economic systems in the conditions of modern challenges : Material of a participant of the International scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists, (Kyiv, January 23, 2019). Retrieved from http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15520/Halytska_Zastosuvannia_interaktyvnykh_metodiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Starosta V.I., Gardubey M.V. Interactive teaching methods: practical aspect. Continuous education of the new century: achievements and prospects: Materials of the 3rd International Scientific and Practical Conference (Zaporizhia, May 15-22, 2017). Electronic collection of scientific works of the Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education. Zaporizhzhia, 2017. Issue #1(27). Retrieved from https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16019/1/2017_1%2827%29_Starosta_Gardubey_Zaporizza.pdf
6. Giorgdze, M., Ggebuaдзе M. (2017). Interactive Teaching Vethods: Chsllemges and Perspectives. IJAEDU – International E-Journal of Advances in Education, Vol. III, Issue 9. Retrieved from <http://ijaedu.ocerintjournals.org/en/download/article-file/390165>.